

FINANCE, BANKING AND INSURANCE

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.77

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Олеся Гребінчук; Альона Гора

*Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті,
Кропивницький, Україна*

Резюме. Досліджено загальні напрямки спрямування бюджетного кредитування в Україні, а також умови і поточний стан фінансування основних існуючих програм економічного та соціального напрямків. На основі аналізу нормативно-законодавчої бази та літературних джерел визначено особливості бюджетного кредитування як виду кредитних відносин, охарактеризовано його принципи та основні функції. Згідно з даними статистичної звітності Державної казначейської служби проаналізовано динаміку виконання планових показників вітчизняного бюджетного кредитування за останні п'ять років, а також розподіл виконання відповідних показників за галузями. Досліджено сучасні соціальні програми кредитування з державного бюджету за напрямками пільгового іпотечного кредитування молоді; пільгового кредитування юридичних осіб (у тому числі ОСББ) для проведення реконструкції та ремонтів об'єктів ЖКГ; пільгового кредитування для здобуття професійно-технічної та вищої освіти; пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб та учасників АТО/ООС. Визначено умови надання, відсоткові ставки за кредитними програмами, умови звільнення від сплати відсотків та часткової/повної сплати кредиту. Проаналізовано фактичні показники виконання кожної соціальної програми. Розглянуто економічні програми підтримки сільськогосподарських товаровиробників, проаналізовано умови надання та повернення кредитів, а також стан їх фінансування з моменту запровадження донині. Визначено, що в умовах економічної кризи програми бюджетного кредитування фінансуються за залишковим принципом. У поточних умовах хронічної нестачі бюджетних коштів програми бюджетного кредитування не мають можливості функціонування на постійній основі. Як наслідок, Державним фондом сприяння молодіжному житловому будівництву припинено надання кредитів за більшістю програм. Обґрунтовано необхідність врегулювання нормативно-правової бази з питань бюджетного кредитування та перерозподілу видаткової частини бюджету, збільшуючи питому вагу бюджетного кредитування для підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Ключові слова: бюджетне кредитування, кредит, іпотека, пільговий кредит, бюджетні програми.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.067

Отримано 08.07.2020

UDC 336.77

THE CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF BUDGET CREDITING IN UKRAINE

Olesia Grebinchuk; Alona Hora

*Robert Elworthy Economic and Technology Institute
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Summary. *General directions of budget crediting in Ukraine, as well as the conditions and current state of financing of the main existing economic and social programs are investigated in this paper. Based on the analysis of the regulatory framework and literature sources, the peculiarities of budget crediting as a type of credit relationships are identified, its principles and main functions are characterized. According to the statistical reporting of the State Treasury Service, the dynamics of the implementation of the planned indicators of domestic budget crediting for the last five years, as well as the distribution of the implementation of the relevant indicators by industries are analyzed. Modern social programs of lending from the state budget according to the following direction: the preferential mortgage youth lending, preferential lending to legal entities (including housing cooperatives) for the reconstruction and repair of housing and communal services; preferential lending for vocational and higher education; preferential mortgage lending to internal employees and participants of the anti-terrorist operation/environmental protection are investigated. Loan terms, interest rates on loan programs, terms of exemption from interest and partial/full loan repayment are identified. The actual performance indicators of each social program are analyzed. In addition, the economic programs for agricultural producers support are considered, conditions for granting and repaying loans, as well as the state of their financing from the moment of introduction till present are analyzed. It is determined that under the conditions of economic crisis budget crediting programs are financed on a regulatory framework. Under the current conditions of chronic budget funds shortage, the budget lending programs are not able to operate on the permanent basis. As a result, the State Fund for Youth Housing stopped to provide loans for most programs. The necessity of regulation of the normative-legal base on the issues of budget crediting and redistribution of the expenditure part of the budget is substantiated, increasing the specific weight of budget crediting for increase of efficiency of budgetary funds use.*

Key words: *budget crediting, credit, lending, mortgage, preferential lending, budget programs.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.067

Received 08.07.2020

Постановка проблеми. Бюджетне кредитування є важливим елементом підтримки бізнесу та соціальних програм в Україні, виступаючи механізмом розподілу грошових фондів з метою реалізації економічної та соціальної політики держави. Через упровадження програм бюджетного кредитування бізнесу держава здійснює регуляторну політику, стимулюючи розвиток пріоритетних галузей, у соціальній сфері – дозволяє реалізовувати програми соціального розвитку за рахунок кредитних коштів. В умовах постійної нестачі бюджетних ресурсів програми бюджетного кредитування дозволяють впливати на економіку держави з меншими витратами, ніж за умов бюджетного фінансування, та з вищою ефективністю вкладання бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державне кредитування, як вид економічної діяльності, досліджується у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: Бондарук Т. Г., Боринця С. Я., Борисюк О. В., Тельнової Г. В., Федорович І. М., Лугівської Л. А., Плева І. І. тощо. Однак бюджетне кредитування як вид державного кредиту в науковій літературі висвітлюється не часто.

Окремим аспектам правових засад бюджетного кредитування присвячено наукові праці Фокши Л. В. [1], фінансово-економічну проблематику бюджетного кредитування станом на 2011 рік висвітлено в працях Н. Лубкей, С. Крамарчук [2], В. Письменного [3]. Нині в умовах кризового стану економіки гостро постають питання ефективного використання бюджетних коштів. Поточний стан перерозподілу бюджетних кредитів за

галузями зумовлює потребу постійного моніторингу ситуації та вдосконалення механізму надання й цілеспрямованого використання бюджетних коштів через програми пільгового кредитування.

Метою статті є дослідження механізму вітчизняного бюджетного кредитування, аналіз існуючих програм пільгового кредитування, а також обґрунтування шляхів удосконалення бюджетного кредитування в Україні.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети необхідно визначити сутність бюджетного кредитування, його принципи та властивості; дослідити нормативно-правову базу законодавчого регулювання вітчизняного бюджетного кредитування; проаналізувати планові та фактичні показники бюджетного кредитування й динаміку їх змін у розрізі галузей; дослідити діючі програми пільгового кредитування за рахунок Державного бюджету, їх сучасний стан і перспективи розвитку; визначити напрями вдосконалення бюджетного кредитування в Україні.

Для вирішення поставлених завдань використано методи аналізу, аналогії, узагальнення, розрахунку відносних величин, порівнянь та графічний метод.

Виклад основного матеріалу. Бюджетне кредитування є видом кредитних відносин, що передбачає надання коштів з бюджету на поворотній основі, з дотриманням основних принципів кредитування – терміновості, платності та цільового використання. На відміну від банківського кредитування, бюджетному кредиту також властиві публічність, економічність і прозорість, а основною метою бюджетного кредиту є не отримання прибутку, а проведення певної економічної або соціальної політики.

Основним законодавчим актом, що регулює операції з надання кредитів з бюджету, є наказ Мінфіну «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами», який визначає поняття «кредитор» та «кредитування» з урахуванням специфіки. Кредитування визначається як операції з надання коштів з державного бюджету на умовах повернення, платності та терміновості, внаслідок яких виникають зобов'язання перед державним бюджетом (надання кредитів з державного бюджету) та операції з повернення таких коштів до державного бюджету (повернення кредитів до державного бюджету) [4]. Також до бюджетних кредитів згідно з документом відносять бюджетні позички та фінансову допомогу з державного бюджету, надану на поворотній основі.

Функції кредитора здійснюються розпорядником бюджетних коштів на відповідному рівні, який забезпечує процес кредитування шляхом отримання бюджетних асигнувань з державного бюджету та здійснює кредитні операції відповідно до програм бюджетного кредитування у формі надання кредитів, супроводження, моніторингу та забезпечення повернення кредитних коштів.

Для здійснення операцій з надання бюджетних кредитів затверджуються кошториси та плани надання кредитів, згідно з якими відкриваються спеціальні реєстраційні рахунки кредиторів в органах Казначейства. Контроль за дотриманням цільового використання наданих кредитних коштів, платежі за дорученнями розпорядників та отримувачів бюджетних коштів здійснюються Казначейством згідно з кредитними договорами, платіжними дорученнями та іншими документами, передбаченими діючим бюджетним законодавством. Водночас, законодавча база вітчизняного бюджетного кредитування не містить чітко визначеного механізму дій стосовно настання відповідальності за порушення позичальником умов кредитного договору.

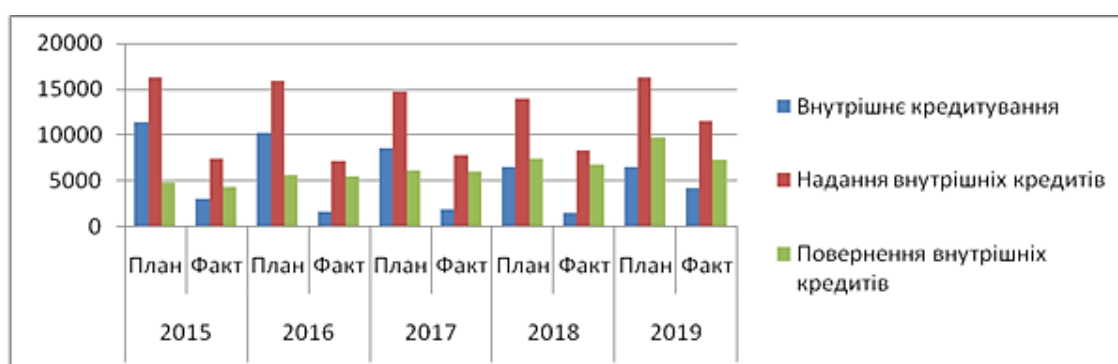
Аналізуючи сучасний стан бюджетного кредитування в Україні, доцільно навести показники планового обсягу та фактичного виконання бюджетного кредитування за рахунок коштів Державного бюджету в останні п'ять років (Таблиця 1).

Таблиця 1. Динаміка виконання планових показників бюджетного кредитування з Державного бюджету у 2015–2019 роках [5]**Table 1.** Dynamics of the implementation of planned indicators of budget crediting from the State budget in 2015–2019 [5]

Рік	Показники	План, млн грн	Факт, млн грн	% Виконання
2015	Внутрішнє кредитування	11371,46	3057,84	-
	Надання внутрішніх кредитів	16285,29	7415,717	45,54%
	Повернення внутрішніх кредитів	4913,84	4357,88	88,69%
2016	Внутрішнє кредитування	10192,49	1661,55	-
	Надання внутрішніх кредитів	15885,99	7116,605	44,80%
	Повернення внутрішніх кредитів	5693,5	5455,05	95,81%
2017	Внутрішнє кредитування	8580,973	1870,905	-
	Надання внутрішніх кредитів	14787,84	7859,29	53,15%
	Повернення внутрішніх кредитів	6206,86	5988,39	96,48%
2018	Внутрішнє кредитування	6538,647	1514,269	-
	Надання внутрішніх кредитів	13915,42	8312,174	59,73%
	Повернення внутрішніх кредитів	7376,77	6797,91	92,15%
2019	Внутрішнє кредитування	6587,546	4216,482	-
	Надання внутрішніх кредитів	16316,18	11519,9	70,60%
	Повернення внутрішніх кредитів	9728,63	7303,41	75,07%

За результатами аналізу динаміки вітчизняного бюджетного кредитування за останні п'ять років простежується постійна суттєва невідповідність фактичних показників надання внутрішніх кредитів плановим. Починаючи з 2015 року цей показник виконувався лише на 44–45%, до 2019 року він зріс до 70%. Тобто програми бюджетного кредитування впродовж усіх років існування залишаються значно недофінансованими. Водночас показник повернення внутрішніх кредитів сягає 96% у 2017 році, але у 2019 також знижується до 70%, що свідчить про зниження якості кредитування та необхідність посилення контролю за виконанням позичальниками зобов'язань.

Наочно проблему недостатнього спрямування коштів на бюджетне кредитування наведено на рисунку 1.

Рисунок 1. Виконання планових показників бюджетного кредитування у 2015–2019 роках [5]**Figure 1.** Execution of planned indicators of budget crediting in 2015–2019 [5]

На графіку простежується постійне «відставання» фактичного показника надання внутрішніх кредитів від планового. Але також існує позитивна динаміка поступового щорічного зростання суми бюджетних коштів, направлених на виконання кредитних бюджетних програм.

Основними напрямками бюджетного кредитування в Україні традиційно виступають економічна діяльність, житлово-комунальне господарство, освіта, соціальний захист та соціальне забезпечення. Досліджуючи тенденцію змін питомої ваги обсягів бюджетного кредитування за кожною галуззю, простежуємо довготермінову тенденцію зосередження надання коштів на економічну діяльність. У 2009–2011 роках питома вага кредитів сприяння розвитку економіки перевищувала 95%, але з 2015 року цей показник зменшувався, а питома вага бюджетного кредитування житлово-комунального господарства активно зростала. Якщо у 2015 році кредитування економічної діяльності складало понад 90% усіх кредитів, а кредитування житлово-комунального господарства – лише 5,6%, то у 2019 році питома вага економічної діяльності зменшилася до 59%, а питома вага кредитування житлово-комунального господарства зросла майже до 36%. Зміни питомої ваги обсягів кредитування за галузями у 2015 та 2019 роках наведено у таблиці 2.

Таблиця 2. Виконання планових показників бюджетного кредитування з Державного бюджету за галузями [5]

Table 2. Execution of planned indicators of budget crediting from the State budget by industries [5]

Показники	2015 рік		2019 рік	
	Факт, млн грн	%	Факт, млн грн	%
Економічна діяльність	2774,35	90,73%	2502,60	59,35%
Житлово-комунальне господарство	169,91	5,56%	1513,68	35,90%
Освіта	0,06	0,00%	2,73	0,06%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	113,52	3,71%	197,47	4,68%
Усього	3057,84	100,00%	4216,48	100,00%

Для більшої наочності наведемо порівняння перерозподілу бюджетних кредитів за галузями у вигляді діаграм (рисунок 2).

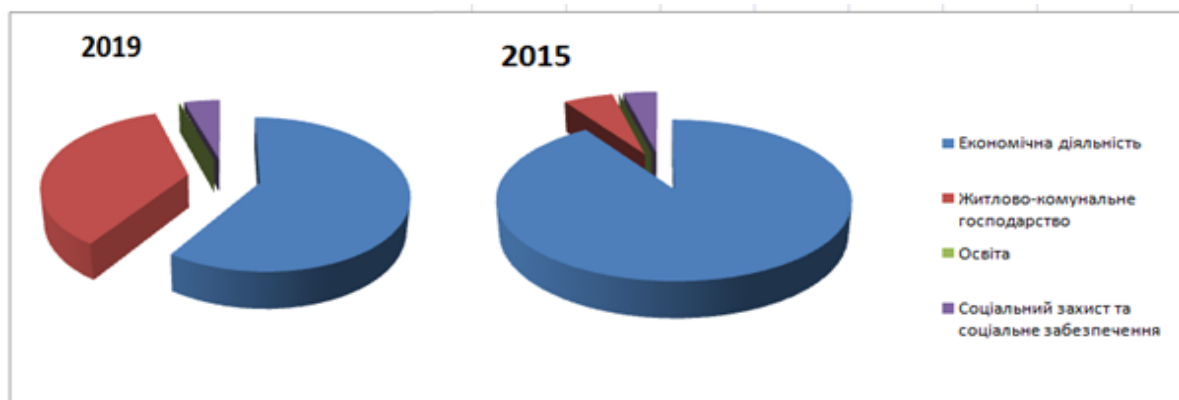

Рисунок 2. Бюджетне кредитування з Державного бюджету за галузями у 2015 та 2019 роках [5]

Figure 2. Budget crediting from the State budget by industries in 2015 and 2019 [5]

Відбувся також перерозподіл часток за галузями економічної діяльності. Якщо в 2015 році 57% кредитування економічної діяльності припало на електроенергетичну галузь, а 43% – на дорожнє господарство, то у 2019 році найбільша питома вага кредитування економічної діяльності (57%) припала на дорожнє господарство, частка електроенергетичної галузі зменшилася до 33,5%, а також з'явилися програми кредитування вугільної промисловості (7%) та сільського господарства (2%). Слід також зазначити загальне зниження суми фінансування пільгового кредитування економічної діяльності.

Не зважаючи на доцільність бюджетного кредитування та його переваги над бюджетними видатками, його фінансування здійснюється за залишковим принципом. Якщо порівняти заплановані суми видатків Державного бюджету з бюджетним кредитуванням, то у 2019 році загальна сума бюджетних видатків перевищувала загальну суму бюджетних кредитів більше ніж у 200 разів, у 2020 році – у 162 рази [6, 7].

Розглянемо основні програмами бюджетного кредитування в Україні.

У травні 2001 року була затверджена постанова «Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла», згідно з умовами якої право на отримання пільгового кредиту надавалося повним та неповним сім'ям, а також самотнім молодим громадянам, які потребують поліпшення житлових умов. Умовою програми є вік членів сім'ї – до 35 років включно. Термін надання кредиту – до 30 років, але не має перевищувати терміну настання пенсійного віку старшого у подружжі. Для отримання кредиту кандидат має перебувати на квартирному обліку, підтвердити платоспроможність, зібрати пакет документів (заява на кредит, копія особистих документів, підтверджувальні документи) та внести на банківський рахунок 6% від вартості нерухомості. При отриманні кредиту на будівництво або реконструкцію індивідуального будинку кандидат надає також будівельний паспорт та проектно-кошторисну документацію.

Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву приймає рішення про надання кредиту протягом місяця, беручи до уваги вік і статус позичальника, а також дотримання норм житлової площі та розрахункової вартості житла (будівництва/реконструкції). Після прийняття фондом рішення про надання кредиту кандидат через банк-агент укладає кредитний договір, отримуючи статус позичальника.

Погашення кредиту здійснюється через банк-агент щоквартально. Відсотки за кредит для позичальника, який не має дітей, становлять 3% на рік. Якщо позичальник має одну дитину, він звільняється від сплати відсотків, якщо дві дитини – фонд погашає 25% залишку заборгованості за кредитом, якщо троє дітей (і більше) – фонд погашає 50% залишку заборгованості за кредитом.

Також кредит є безвідсотковим для військовослужбовців, резервістів та військовозобов'язаних – з початку і до закінчення особливого періоду, на термін проходження військової служби. У випадку загибелі військовослужбовця під час проходження військової служби в зоні АТО, фонд погашає всю суму залишку заборгованості за кредитом. [8]

Для фінансування даної програми Казначейство перераховує на відповідний рахунок фонду кошти, передбачені для бюджетного кредитування. До 2008 року програма активно фінансувалася з Державного бюджету, та частково – з місцевих. Починаючи з 2009 року кредитування також провадилося за рахунок власних коштів фонду, з 2014 року кредитування фінансувалося переважно за рахунок коштів місцевих бюджетів. З 2015 року і дотепер з Державного бюджету на молодіжне іпотечне кредитування не виділено жодної копійки [9].

З 2012 року «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» також здійснює пільгове кредитування за програмою «Пільгове кредитування юридичних осіб, у тому числі ОСББ, для проведення реконструкції, капітальних та поточних ремонтів об'єктів житлово-комунального господарства» згідно з постановою Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для пільгового кредитування юридичних осіб, у тому числі об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, для проведення реконструкції, капітального та поточного ремонту об'єктів житлово-комунального господарства», прийнятої 31 травня 2012 року. Напрямами кредитування за програмою є реконструкція, поточний та капітальний ремонт житлових будинків та об'єктів житлово-комунального господарства.

Для погодження надання кредиту позичальник-юридична особа надає фонду техніко-економічне обґрунтування проєкту, фінансову звітність та документи, що підтверджують платоспроможність позичальника. Для новостворених ОСББ обов'язковою умовою є наявність поручителя.

Рішення щодо надання кредитів приймається комісією, яку утворює Мінрегіон. У своєму рішенні комісія керується такими критеріями, як термін окупності проєкту, перспективи зменшення споживання ресурсів, кількість мешканців і технологічні системи будинку. Максимальний термін кредитування – до 10 років, період погашення кредиту – щомісячно, починаючи з другого року після отримання коштів. Відсоткова ставка становить 3% річних, нарахування та сплата відсотків починається з четвертого місяця користування кредитними коштами [10].

Не зважаючи на важливість та необхідність такої програми в Україні, кошти на її реалізацію було виділено лише один раз – у 2012 році, у сумі 26 млн. грн. Починаючи з 2013 року і дотепер нові кредитні договори не укладаються у зв'язку з відсутністю фінансування [5].

У 2018 році запроваджена нова програма фінансування здобуття освіти згідно з постановою Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку пільгового кредитування для здобуття професійно-технічної та вищої освіти» від 29 серпня 2018 року, яка замінила Програму цільового пільгового кредитування 2003 року. Згідно з даною програмою департаменти освіти розподіляють визначену місцевим бюджетом суму коштів для пільгового кредитування навчання у професійно-технічних навчальних закладах та вищих навчальних закладах I–II рівня акредитації різних форм власності. Розподіл сум між вищими навчальними закладами III–IV рівня акредитації здійснюють МОН разом з центральними органами виконавчої влади. Приватні вищі навчальні заклади отримують кошти на пільгове кредитування від МОН як отримувачі бюджетних коштів.

За результатами вступних випробувань та на підставі заяв вступників приймальна комісія приймає рішення щодо оплати навчання вступників за рахунок пільгового кредитування й складає відповідний реєстр, який затверджує керівник навчального закладу.

При складанні реєстру пріоритет надається дітям-сиротам, дітям з інвалідністю, позбавленим батьківського піклування, з малозабезпечених сімей; дітям, що проживають на лінії зіткнення та внутрішньо переміщеним, а також особам, які постраждали внаслідок війни, Революції Гідності та дітям таких осіб. Кредит надається дітям, які досягли віку 18 років і до 23 років (виняток верхньої межі віку надається дітям з інвалідністю та особам, які є учасниками бойових дій). Якщо отримувач кредиту є неповнолітнім, кредитний договір укладається з його батьками або законними представниками.

Відсоткова ставка за кредитом складає 3% річних. Термін кредиту становить 15 років і може бути подовжений у зв'язку з відпусткою по догляду за дитиною, мобілізацією, академічною відпусткою або вступом до аспірантури. Погашення відбувається щорічно, рівними сумами.

Як і у випадку з молодіжним іпотечним кредитуванням, існують суттєві знижки щодо погашення кредиту: при народженні першої дитини позичальник звільняється від сплати відсотків, при народженні другої – держава погасить 25% залишку кредиту, при народженні 3-ї дитини держава компенсує ще 25% кредиту. В разі смерті позичальника або настання інвалідності I групи він звільняється від обов'язку сплачувати кредит та відсотки. Також право не повертати отриманий кредит і відсотки за ним надається випускникам, які після закінчення навчального закладу п'ять років працювали за фахом у сільській місцевості за основним місцем роботи у державному або комунальному закладі [11].

Щодо реалій фінансування даної програми, то у 2018–2020 роках було заплановано виділення по 36,85 млн. грн. щорічно. Але у реаліях 2019 року при внесенні змін план було зменшено у 12 разів (до 3,01 млн. грн.), а фактично надана сума склала усього 2,7 млн. грн. У 2018 та 2020 роках кошти взагалі не виділили.

У 2019 році було засновано бюджетну програму «Надання пільгового довготермінового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла». Програма створена для громадян, які є внутрішньо переміщеними особами, військовослужбовців та добровольців, які безпосередньо брали участь в АТО, а також осіб, які отримали інвалідність унаслідок участі в АТО. Виконання програми забезпечує Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву.

Кандидат може подати заявку на кредит за умови перебування на квартирному обліку, відсутності житла (крім зони окупованої території) або наявності житла меншого розміру, ніж 13,65 кв. м на одну особу. Також необхідно підтвердити власну платоспроможність та внести на особистий рахунок кошти у сумі 6% від вартості нормативної площі обраного житла та вартість понаднормової площі. Згідно з програмою нормативна площа на одну людину становить 21 кв. м на сім'ю додатково – 10,5 кв. м. Обмеження площі однокімнатної квартири для однієї особи встановлено у розмірі до 52,5 кв. м, житла для сім'ї – до 94,5 кв. м. Гранична вартість 1 кв. м визначається, виходячи з визначеної Мінрегіоном опосередкованої вартості та коефіцієнта (залежно від розташування). Ставка відсотка становить 3% річних, з яких при погашенні кредиту 2,5% сплачуються на користь держави, 0,5% спрямовуються на покриття витрат фінансової установи-посередника. Щодо сплати відсотків також існує пільга – з моменту мобілізації та до закінчення особливого періоду військовозобов'язані звільняються від сплати відсотків. У випадку загибелі позичальника під час участі в АТО, кредит повністю погашається за рахунок бюджетних коштів [12].

У 2019 році фінансування даної програми заплановано на рівні 200 млн. грн., а фактично було надано бюджетних кредитів на суму 189,9 млн. грн. Тобто програма була виконана майже на 95%. Але у 2020 році коштів на реалізацію програми не виділили, тож прийняття та реєстрація заяв на участь у програмі тимчасово призупинено.

Важливим напрямком бюджетного кредитування є програми підтримки сільгосптоваровиробників. Сьогодні в цьому напрямку існує дві основні затверджені урядом програми – «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» та «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу».

Програма підтримки АПК на умовах лізингу заснована у 2010 році постановою Кабміну «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу». У 2011 році на реалізацію програми було заплановано надати 85 млн. грн., але фактично надано 25 млн. грн. З 2012 по 2016 роки програма фактично не фінансувалася. У 2017 році вперше програму було виконано майже на 100%, але наступного року відсоток виконання програми знизився до 25%. У 2019 програма знову не отримала фінансування. Державному бюджеті на 2020 рік заплановано 4,77 млн. грн. на виконання програми, але станом на кінець першого кварталу кошти не надавалися. Тобто на сьогодні програма не діє [13].

Програма фінансової підтримки розвитку фермерських господарств заснована у 2018 році постановою Кабміну «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств». Механізм програми передбачає часткову компенсацію витрат на придбання рослин, сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, субсидію на 1 га оброблюваних угідь, а також здешевлення кредитів, наданих суб'єктам господарювання агропромислового комплексу – через часткову компенсацію відсоткової ставки.

Компенсації підлягають відсотки за короткотерміновими (до одного року) кредитами в сумі до 0.5 млн. грн., отриманими на покриття виробничих витрат та середньотерміновими (до трьох років) кредитами в сумі до 9 млн. грн., отриманими для придбання основних засобів сільгоспвиробництва та витрат на будівництво й реконструкцію виробничих сільськогосподарських об'єктів.

Компенсація надається за сплачені відсотки й розраховується виходячи з розміру облікової ставки НБУ на дату нарахування, помноженої на 1,5. Найбільший розмір компенсації може бути не вище розміру відсоткової ставки по кредиту, зменшеної на один пункт [14].

Для отримання компенсації позичальник подає заявку та пакет документів у банк, який розглядає такі заявки, складає реєстри на отримання компенсаційних виплат та щомісяця подає їх до Мінекономіки.

Фінансування даної програми у 2018–2019 роках сягало досить високого рівня забезпечення – до 98,8% виконання планових показників. Але у складній економічній ситуації 2020 року за результатами першого кварталу програма надання кредитів фермерським господарствам не отримала фінансування.

Висновки. Визначено, що бюджетне кредитування є ефективнішим механізмом використання бюджетних коштів з підвищеним рівнем відповідальності, планування та дотримання цільового використання у порівнянні з видатками бюджету на безповоротній основі. Водночас, як економічні програми бюджетного кредитування в Україні виконують регулюючу та стимулюючу функції в економіці держави, соціальні кредитні програми сприяють освітнім можливостям, відновленню житлово-комунального господарства, соціальному захисту населення тощо. Більшість програм останніми роками майже не отримує фінансування з державного бюджету, що унеможлиблює їх виконання.

У нинішніх складних економічних умовах для удосконалення бюджетного кредитування необхідно переглянути економічну політику держави щодо даного напрямку діяльності та здійснити перерозподіл бюджетних коштів, збільшуючи питому вагу кредитів відносно видатків. Для підтримки високого рівня якості кредитного портфеля необхідно врегулювати нормативно-правову базу бюджетного кредитування для законодавчого закріплення умов програм та відповідальності за порушення кредитних вимог. Економіко-правова систематизація і налагоджений механізм надання

бюджетних кредитів сприятимуть відповідальному та цілеспрямованому використанню бюджетних коштів і, як наслідок, соціальному та економічному розвитку держави.

Conclusions. According to the investigation results, it is determined that budget crediting is more effective mechanism for the budget funds use with higher level of responsibility, planning and compliance with the intended use in comparison with budget expenditures on non-repayable basis. While economic budget crediting programs in Ukraine perform regulatory and stimulating function in the state economy, social credit programs contribute to educational opportunities, restoration of housing and communal services, social protection of the population etc. At the same time, in recent years most programs do not receive any funding from the state budget, which makes their implementation impossible.

Under difficult current economic conditions it is necessary to review the economic policy of the state in this activity area and to redistribute budget funds, increasing the specific weight of credits relatively to expenditures in order to improve budget crediting. To maintain high quality level of the loan portfolio, it is necessary to regulate the regulatory framework for budget crediting to legislate the terms of programs and liability for breaking credit requirements. Economic and legal systematization and the established mechanism of granting budget credits will promote responsible and purposeful use of budgetary funds, and, consequently, social and economic development of the state.

Список використаної літератури

1. Фокша Л. В. Теоретико-правові засади бюджетного кредитування в Україні. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 292–301.
2. Лубкей Н. П., Крамарчук С. П. Практика та проблематика бюджетного кредитування в Україні. Світ фінансів. Тернопіль: Економічна думка. 2012. Випуск 4. С. 150–156.
3. Письменний В. Бюджетне кредитування економіки в умовах ринкових перетворень. Світ фінансів. 2011. № 2. С. 151–158.
4. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами. Наказ Міністерства фінансів України № 1407 від 24.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>.
5. Річні звіти про виконання Державного бюджету України. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
6. Про Державний бюджет України на 2019 рік. Закон України № 2629-VIII від 23.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>.
7. Про Державний бюджет України на 2020 рік. Закон України № 294-IX від 14.11.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>.
8. Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла. Постанова КМУ № 584 від 29.05.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-2001-п>.
9. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву. Офіційний сайт. URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/>.
10. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для пільгового кредитування юридичних осіб, у тому числі об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, для проведення реконструкції, капітального та поточного ремонту об'єктів житлово-комунального господарства. Постанова КМУ № 599 від 31.05.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2012-п>.
11. Про затвердження Порядку пільгового кредитування для здобуття професійно-технічної та вищої освіти. Постанова КМУ № 673 від 29.08.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2018-п>. <https://doi.org/10.1111/pai.12792>
12. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних

сил (ООС) на придбання житла. Постанова КМУ № 980 від 27.11.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2019-p>.

13. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу. Постанова КМУ № 648 від 28.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648-2010-p>.
14. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств. Постанова КМУ №106 від 7.02.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2018-p>.

References

1. Foksha L. V. Teoretyko-pravovi zasady biudzhethnoho kredyтування в Україні. Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2013. No. 2, pp. 292–301.
2. Lubkei N. P., Kramarchuk S. P. Praktyka ta problematyka biudzhethnoho kredyтування в Україні. Svit finansiv. Ternopil: Ekonomichna dumka. 2012. Vypusk 4. P. 150–156.
3. Pysmennyi V. Biudzhette kredyтування ekonomiky v umovakh rynkovykh peretvoren. Svit finansiv. 2011. No. 2. P. 151–158.
4. Pro zatverdzhennia Poriadku kaznacheiskoho obsluhovuvannia derzhavnoho biudzhetu za vytratamy. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 1407 vid 24.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>.
5. Richni zvity pro vykonannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
6. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2019 rik. Zakon Ukrainy № 2629-VIII vid 23.11.2018 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>.
7. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik. Zakon Ukrainy № 294-IX vid 14.11.2019 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>.
8. Pro poriadok nadannia pilhovykh dovhoterminovykh kredytiv molodym simiam ta odynokym molodym hromadianam na budivnytstvo (rekonstruktsii) i prydbannia zhytla. Postanova KМУ № 584 vid 29.05.2001 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584-2001-p>.
9. Derzhavnyi fond spriannia molodizhnomu zhytlovomu budivnytstvu. Ofitsiyni sait. URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/>.
10. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia pilhovoho kredyтування yurydychnykh osib, u tomu chysli obiednan spivvlasnykiv bahatokvartyrnykh budynkiv, dlia provedennia rekonstruktsii, kapitalnoho ta potochnoho remontu obiektiv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva. Postanova KМУ № 559 vid 31.05.2012 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2012-p>.
11. Pro zatverdzhennia Poriadku pilhovoho kredyтування dlia zdobuttia profesiino-tekhnichnoi ta vyshchoi osvity. Postanova KМУ № 673 vid 29.08.2018 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2018-p>. <https://doi.org/10.1111/pai.12792>
12. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia nadannia pilhovoho dovhostrokovoho derzhavnoho kredytu vnutrishno peremishchenym osobam, uchasnykam provedennia antyterorystychnoi operatsii (ATO) ta/abo uchasnykam provedennia operatsii Obiednanykh syl (ООС) na prydbannia zhytla. Postanova KМУ № 980 vid 27.11.2019 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2019-p>.
13. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia finansovoi pidtrymky zakhodiv v ahropromyslovomu kompleksi na umovakh finansovoho lizynhu. Postanova KМУ № 648 vid 28.07.2010 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648-2010-p>.
14. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia nadannia finansovoi pidtrymky rozvytku fermerskykh hospodarstv. Postanova KМУ № 106 vid 7.02.2018 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2018-p>.